

Όταν ο ΟΑΕΔ “καταπολεμάει την ανεργία”

Κρατικές πολιτικές για τη διαχείριση της εργασίας σε γαλανόλευκο φόντο

Σε μια χώρα με στρατόπεδα συγκέντρωσης και μαφιόζους σε ρόλο “μάντζερ της εργασίας” τι περιθώρια έκπληξης άραγε υπάρχουν; Εκεί όπου η διαχείριση ενός αριθμητικά σημαντικού κομματιού της εργατικής τάξης γίνεται εδώ και χρόνια με στρατιωτικούς όρους, ποιος αλήθεια μπορεί να πει “ωχ, τι είναι αυτό που μας βρήκε”; Προφανώς, οι αναγνώστες έχουν ήδη καταλάβει ότι τα παραπάνω ερωτήματα δεν είναι παρά ρητορικά. Σε αυτή τη χώρα, και όσον αφορά τη συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας, τα πάντα προκαλούν και έκπληξη και περισσή απορία. Βέβαια, από την πολλή έκπληξη, κάποια στιγμή οδηγείται κανείς στην παράλυση και αρχίζει να νοσταλγεί ένα εξιδανικευμένο παρελθόν που ποτέ δεν υπήρξε. Και η ζωή συνεχίζεται. Στο μεταξύ, ο ελληνικός φασισμός της εποχής μας καλπάζει και μετασχηματίζει την εργασία χωρίς να το πολυπαίρνουμε χαμπάρι, φτιάχνοντας με τα πολλά έναν “αγνώριστο καινούριο κόσμο”. Στο κείμενο που ακολουθεί θα ασχοληθούμε με ένα από τα χίλια πρόσωπα του σύγχρονου ελληνικού φασισμού- τα περίφημα “προγράμματα για την καταπολέμηση της ανεργίας” του ΟΑΕΔ και θα προσπαθήσουμε να δείξουμε ότι όντως κάτι “περίεργο” συντελείται πίσω από την ταμπέλα της “παροχής εργασίας σε χιλιάδες ωφελούμενους”. Όχι, όμως αυτό το “περίεργο” που καταγγέλλουν και “αποκαλύπτουν” κάθε τόσο οι συριζαίοι κάθε είδους και απόχρωσης. Το μίνι αφιέρωμα στις νέες αυτές μεθόδους διαχείρισης της εργασίας χιλιάδων ατόμων με μπλε ταυτότητα και ελληνική ιθαγένεια που έχει εδώ και καιρό υιοθετήσει το ελληνικό κράτος θα κλείσει με μια σύντομη συνέντευξη που πήραμε από μια (πρόσκαιρα) “ωφελούμενη” που εμάς τουλάχιστον μας βοήθησε πολύ στην προσπάθειά μας να σκιαγραφήσουμε πώς λειτουργεί αυτό το “νέο φρούτο”.

1) “Μα αυτό είναι πρωτάκουστο”

Μια από τις μεγάλες “επιτυχίες” της κρίσης είναι το ότι με αρκετά συνοπτικές διαδικασίες επαναπροσδιόρισε το χρόνο. Μέσα από την κρατική αφήγηση για το τι είναι κρίση και τι δημόσιο χρέος και για το αν “μαζί τα φάγαμε” και για το πώς “όλοι μαζί κι αγαπημένοι θα βγούμε από το τούνελ”, χαρακτήκε ένα σημείο μηδέν ή καλύτερα ο ιστορικός χρόνος χωρίστηκε σε π.Κ (προ Κρίσης) και μ.Κ (μετά την Κρίση) εποχή. Στον κυρίαρχο λόγο, η οργανωμένη και πολυμέτρη επίθεση που έχει εξαπολύσει το ελληνικό κράτος στην εργατική τάξη τα τελευταία τέσσερα χρόνια παρουσιάζεται ως κάποιο είδος αρνητική τομή ή παρένθεση σε ένα κατά τα άλλα απρόσκοπτο συνεχές ευημερίας. Να μια βολική (και αφεντικίσια) λογική που λέει ότι για όλα μάς φταίει η τρόικα ή έστω η “μαύρη μας η μοίρα” και ότι όλα ξεκίνησαν το 2010. Να μια λογική που μας λέει ότι όλοι ανεξαιρέτως είμαστε 4 ετών, αφού με την έλευση των μνημονίων και των μέτρων το κοντέρ τάχα μηδένισε και ξεκινήσαμε από την αρχή. Κι αναρωτιέται κανείς, πριν πώς ζούσαμε άραγε ή ακόμα ακόμα υπήρχε ζωή (και καπιταλισμός) πριν την κρίση; Επειδή, όμως, δεν θέλουμε να το ρίξουμε στις φιλοσοφικές αναζητήσεις, μάλλον καλά θα κάνουμε να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι. Ας αρχίσουμε, λοιπόν, με δύο “εύκολες” διαπιστώσεις: πολιτικές για την εργασία όπως τα προγράμματα του ΟΑΕΔ με τα οποία ασχολούμαστε εδώ α) δεν γεννήθηκαν χτες, αλλά αντίθετα έχουν πίσω τους πολλή προετοιμασία και β) δεν έπεσαν από τον ουρανό και σε καμία περίπτωση δεν είναι ασύμβατες με τις βασικές (και διαχρονικές) ανάγκες του ελληνικού καπιταλισμού.

Αρχικά, όταν λέμε ότι τέτοιες πολιτικές δεν είναι χθεσινές εννοούμε ότι οι πιο πρόσφατες ρίζες τους θα πρέπει να αναζητηθούν πίσω στο 2001 και στην αλλα-

γή πλεύσης που έβαλε τότε μπροστά ο ΟΑΕΔ. Τότε, στην αυγή της νέας χιλιετίας κι ενώ το “ελληνικό θαύμα” βρισκόταν στο απόγειό του αναμένοντας το τρελό πάρτυ των Ολυμπιακών Αγώνων, το ελληνικό κράτος μέσω του ΟΑΕΔ προχωρούσε σε αναθεώρηση των εργασιακών σχέσεων. Τότε, όταν ακόμα η αντίληψη που κυριαρχούσε ήταν το “τέλος της ιστορίας και της εργασίας” και η δήθεν επικράτηση των περίφημων υπερεθνικών δομών και της παγκοσμιοποίησης, το ελληνικό κράτος σκεφτότανε, προβληματιζότανε και πάντως ασχολούνταν επαρκώς με το ζήτημα της εργασίας. Κανείς, βέβαια, δεν πολυσκοτιζόταν με τις ενασχολήσεις του ελληνικού κράτους και κανείς, ή μάλλον ελάχιστοι, θεωρούσαν ότι έπρεπε να πουν ή να κάνουν κάτι άλλο αντί, για παράδειγμα, να συρθούν μαζί με όλους τους εργατοπατέρες και τους οπαδούς τους στα πολυπληθή συλλαλητήρια της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ για το νομοσχέδιο Γιαννίτση για το ασφαλιστικό. Και κάπως έτσι, στα μουγκά και στα θολά πέρναγαν νόμοι όπως ο 2956/2001 που νομιμοποιούσε την ενοικίαση των εργαζομένων σε άλλες επιχειρήσεις μέσω των “εταιρειών προσωρινής απασχόλησης”. Και κάπως έτσι, συστήνοντας τα “Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης” (ΚΠΑ)¹ ο ΟΑΕΔ αναλάμβανε πιο δραστήριο ρόλο στην οργάνωση και διαχείριση της εργασίας, με τις πολιτικές για την ενίσχυση των ανέργων (παροχή επιδομάτων, κ.ά) να αποκτούν πλέον δευτερεύουσα σημασία. Ο ΟΑΕΔ, δηλαδή το ελληνικό κράτος, ήδη από το 2001 είχε αναγνωρίσει ότι δουλειά του δεν είναι να μοιράζει επιδόματα και να διασφαλίζει ότι οι άνεργοι δεν θα πεθαίνουν της πείνας. Δουλειά του είναι (και στο μέλλον κάτι τέτοιο θα γινόταν όλο και περισσότερο έκδηλο) να τροφοδοτεί τον ελληνικό καπιταλισμό με το εργατικό δυναμικό που αυτός έχει ανάγκη και για όσο διάστημα το έχει ανάγκη. Και όπως έλεγε κι ένας προϊστάμενος ΚΠΑ εκείνης της εποχής “... αν δεν κερδίσουμε την επικήρση το χάσαμε το παιχνίδι. Όσο ωραία και όμορφα λόγια και κορδέλες να κάνουμε στον άνεργο, αν δεν έχουμε την επικήρση σύμμαχο, είμαστε τελειωμένοι”². Μια λοιπόν, δεκαετία προτού πέσουν στα κεφάλια μας τα “προγράμματα κοινωφελούς εργασίας” και όλα τα συναφή, ένα μέτριο στέλεχος του ελληνικού κράτους μπορούσε να διατυπώσει απλά και ξεκάθαρα το προφανές: ότι, δηλαδή, αν δεν βρεθεί τρόπος να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των αφεντικών “είμαστε τελειωμένοι”. Άκου να δεις πράγματα, κι ενώ μάλιστα δεν υπήρχε η τρόικα...

Από την άλλη μεριά, όσο κι αν κλαψουρίζουν οι κάθε είδους ευαίσθητοι δημοκράτες που κάθε τρεις και λίγο ανακαλύπτουν την πυριτίδα, τα προγράμματα αυτά δεν έφεραν τα πάνω κάτω στην αγορά εργασίας επειδή “προωθούν την ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων και αντικαθιστούν τους ‘παλιούς’ μισθούς με ψίκουλα των 490 ευρώ τον μήνα”³. Πολύ απλά γιατί η ευελιξία και οι χαμηλοί μισθοί ήταν και παραμένουν πάγια γνωρίσματα του ελληνικού καπιταλισμού και δεν έσκασαν μύτη τώρα. Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό ότι οι πρώτες προσπάθειες για την εισαγωγή νέων θεσμών και “ευέλικτων σχημάτων στην ελληνική αγορά εργασίας”⁴ έγιναν τον Ιούλη του 1986 στα πλαίσια του Εθνικού Συμβουλίου Απασχόλησης (ΕΣΑΠ), αν και χωρίς να θεθούν σε εφαρμογή λόγω των συνδικαλιστικών αντιδράσεων. Φυσικά, από τις αρχές της δεκαετίας του ’90 και κυρίως προς το τέλος της, οι όποιοι ενδιασμοί άρχισαν σιγά σιγά να εξαφανίζονται. Λογικό, θα έλεγε κανείς. Ο Ψυχρός Πόλεμος είχε τελειώσει, η εθνική ενότητα είχε τη χημική σύσταση του μετόν αρμέ και ο ελληνικός καπιταλισμός διεκδικούσε να “ανέβει επίπεδο” στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας. Ας μην ξεχνάμε ότι είχε ήδη αποκτήσει μια σημαντική εμπειρία στην άγρια εκμετάλλευση χιλιάδων μεταναστών εργατών και ατένιζε το μέλλον με ακόμα μεγαλύτερη

Το τηλέφωνο χτυπάει για χιλιοστή φορά. Η υπάλληλος που δουλεύει στο τηλεφωνικό κέντρο το σηκώνει λέγοντας ένα κοφτό “ναι” μέσα από τα δόντια. Σιχτιρίζει που πρέπει να μιλήσει σε άλλο ένα από αυτά τα αμέτρητα αφεντικά που έχουν σπάσει τα τηλέφωνα για να ρωτήσουν πότε θα ξεκινήσουν τα προγράμματα για τον ιδιωτικό τομέα. Ζητάνε από τον ΟΑΕΔ να τους κάνει “delivery”. Στην άλλη άκρη του ακουστικού ακούει το αμήμπο: “*πού μπορώ να προμηθευτώ τσάμπα εργάτες;*”. Η απάντηση τής βγαίνει χωρίς πολλή σκέψη “*τους θέλετε με την αλυσίδα και την μπάλα στο πόδι, γιατί έτσι ζυγίζουν περισσότεροι;*”. Το κλείνει και αρχίζει τα χριστοπανάγια.

δίψα. Και κάπως έτσι, με τον νόμο 1892 του 1990 διαμορφώθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τη μερική απασχόληση, ενώ με τον νόμο 2639 του 1998 προβλεπόταν η δυνατότητα “*διάβρωσης του περιεχομένου των κλαδικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας μέχρι του κατώτατου μισθού σε περιοχές με υψηλή ανεργία μέσα από τα Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης, τις επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις ή και ατομικές συμβάσεις εργασίας*”⁵.

Θα το ξαναπούμε. Το 2010 δεν αποτελεί το έτος μηδέν του ελληνικού καπιταλισμού. Γιατί η έναρξη της πολυμέτωσης επίθεσης του ελληνικού κράτους εναντίον του πάτου της ταξικής πυραμίδας δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί, αν δεν είχαν προηγηθεί τα προηγούμενα 30 και πλέον χρόνια ταξικής ήττας. Σαν να λέμε, η υποτίμηση της ζωής και της εργασίας μας δεν θα μπορούσε να φτάσει τα σημερινά επίπεδα, αν δεν είχε τις “κατάλληλες βάσεις”. Αν καθόλη την περίοδο της μεταπολιτευτικής μακαριότητας δεν στρωνόταν το έδαφος για όλα τα “αδιανόητα” που λουζόμαστε τώρα:

“*Η πρακτική αυτή (ενν. την ευελιξία), ευδοκίμούσε ανέκαθεν στην Ελλάδα και αφορούσε και αφορά σημαντικό τμήμα του ελληνικού εργατικού δυναμικού (...)* και συνεχίζει: “*Η παραβίαση επιμέρους διατάξεων της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας από πλευράς εργοδοσίας ανθεί ως διαδεδομένη πρακτική στην ελληνική αγορά εργασίας. Η ευδοκίμηση των δύο προαναφερθέντων φαινομένων οφείλεται κυρίως στην ιδιαίτερη ανάπτυξη της παραοικονομίας στην Ελλάδα (σύμφωνα με εκτιμήσεις, αντιπροσωπεύει σήμερα 30%-35% του ΑΕΠ), στην προσφιλή παράδοση μεγάλου τμήματος της ελληνικής εργοδοσίας προς την καταστρατήγηση στοιχειωδών κανόνων της εργατικής νομοθεσίας μέσα από την αναζήτηση μείωσης και συμπίεσης του εργατικού κόστους, καθώς τέλος, και στην έμμεση ανοχή της κρατικής εξουσίας ως προς την επιβολή ελέγχου για τη διατήρηση της νομιμότητας. Θα πρέπει να επισημανθεί άλλωστε ότι η συμβολή του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, στην πλειοψηφία του απαρτιζόμενου από παράνομους μετανάστες κατά τη δεκαετία του '90, υπήρξε σημαντική για την ανάπτυξη δεικτών της ελληνικής οικονομίας και ειδικότερα για την επίτευξη των ονομαστικών όρων για τη νομισματική σύγκλιση*”⁶.

Τι μας λέει δηλαδή ο ακαδημαϊκός και σύμβουλος της ΓΣΕΕ, κύριος Κουζής; Ότι ο ελληνικός καπιταλισμός δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς φθηνή εργασία, χωρίς ό,τι να’ναι ωράρια, χωρίς μαύρη εργασία, και φυσικά χωρίς παρανοποιημένους εργάτες. Μήπως έτσι δεν πραγματοποιήθηκε η είσοδος στην ευρωζώνη, καθώς και οι “*πιο επιτυχημένοι Ολυμπιακοί Αγώνες της ιστορίας*”; Μήπως έτσι δεν χτίστηκε το παραμύθι της “*ισχυρής Ελλάδας*”;

2) Κι αφού δεν είναι αυτό που λένε ότι είναι, τότε τι είναι;

Αν, όμως, τα προγράμματα του ΟΑΕΔ δεν είναι κάτι καινούριο (τουλάχιστον όχι με τον τρόπο που εννοεί κάτι τέτοιο η *Αυγή* ή η *Εφημερίδα των Συντακτών*, για παράδειγμα), τότε εμείς γιατί ασχολούμαστε με την πάρτη τους; Εμείς, λοιπόν, ασχολούμαστε γιατί προσπαθούμε να καταλάβουμε τι διάολο σημαίνει “*εργασία*” μέσα σε αυτές τις συνθήκες της καπιταλιστικής κρίσης. Μιας κρίσης που ούτε παροδική είναι, αλλά ούτε και πρόκειται να ξεπερδέψουμε μαζί της αν γίνει πρωθυπουργός ο Τσίπρας. Και κατά τη γνώμη μας, αυτά τα προγράμματα μπορούν να γίνουν κατανοητά μόνο αν τα δει κανείς ως κομμάτι της διαδικασίας χτισίματος του ελληνικού φασισμού των καιρών μας και όχι ως κάτι ουρανοκατέβητο. Γιατί το ζήτημα εδώ είναι ότι το ελληνικό κράτος μέσω του ΟΑΕΔ

Για κάρτα εργασίας, στο checkpoint ΟΑΕΔ

“*Ένα μεγάλο ποσοστό παράνομων μεταναστών αντιμετωπίζεται με επιφυλακτικότητα το μέτρο και θα πρέπει να πεισθεί για τις “αγαθές προθέσεις” της κυβέρνησης, καθώς διάχυτη είναι η εντύπωση ότι “κάθε επαφή με τις αρχές συνδυάζεται με ενδεχόμενη απέλαση”.*

Ωστόσο η ηγεσία του υπουργείου Εργασίας έχει τονίσει επανειλημμένως προς όλες τις κατευθύνσεις ότι η διαδικασία νομιμοποίησης θα αποβεί υπέρ των αλλοδαπών και των εργοδοτών που τους απασχολούν”.

Όπως ίσως θυμούνται διάφοροι, ο ΟΑΕΔ είχε γίνει και στο παρελθόν “*ειδικός*” στη μέθοδο της μαζικής καταγραφής. Το 1997, είχε αναλάβει να συγκεντρώσει μια πληθώρα εγγράφων και να καταγράψει όλους τους μετανάστες εργάτες που έκαναν αίτηση για την απόκτηση “*κάρτας εργασίας*”. Το ελληνικό κράτος μέσω του ΟΑΕΔ παρανομοποιούσε με μέθοδο και σχέδιο χιλιάδες μετανάστες που, όλως τυχαίως, δεν μπορούσαν να μαζέψουν όλα τα δικαιολογητικά, δεν προλάβαιναν τις προθεσμίες και έβλεπαν στην πράξη ότι η περίφημη νομιμοποίηση τελικά δεν είναι ακριβώς νομιμοποίηση. Να πώς παρουσιαζόταν τότε από τη στήλη του “*Ιού*” στην *Ελευθεροτυπία* η όλη κατάσταση:

“*Το Προεδρικό Διάταγμα, που τόσο διαφήμιζε ο υπουργός Εργασίας Μιλτιάδης Παπαϊωάννου μιλώντας την παραμονή της Πρωτοχρονιάς σε Πολωνούς μετανάστες, δεν “βγάζει τους λαθρομετανάστες από τη γκριζαζώνη του φόβου, των διακρίσεων, της ημιπαρανομίας και της εκμετάλλευσης των ανόμων κυκλωμάτων”. (...) Μέσα σε ένα δίμηνο (από την ισχύ του Διατάγματος) οι “λαθρομετανάστες” υποχρεούνται να παρουσιαστούν στα γραφεία του ΟΑΕΔ, με σειρά πιστοποιητικών που είναι βέβαιο ότι οι περισσότεροι δεν διαθέτουν. Ως αντάλλαγμα θα λάβουν - αν φυσικά το επιτρέπουν το “δημόσιο συμφέρον”, η “δημόσια τάξη”, η “εθνική άμυνα”, η “δημόσια υγεία”, οι “ανάγκες της τοπικής αγοράς” και η γραφειοκρατία - μια “Κάρτα Προσωρινής Αδειας Παραμονής”. Η διάρκεια της θα είναι εξάμηνη και μετά ...ο σώζων εαυτόν σωθήτω. Οι προϋποθέσεις για τις τρίμηνες ανανεώσεις της Κάρτας είναι εξωφρενικές. Χωρίς δικαστικές εγγυήσεις, ο μετανάστης θα απελαύνεται όταν και όποτε αυτό κρίνεται συμφέρον για τις “ανάγκες της οικονομίας” και όλων των άλλων ασορίστων αιτιών που μπορεί, αυθαίρετα, να επικαλεσθεί η κρατική γραφειοκρατία.*

Οι καχύποπτοι μετανάστες, που δεν θα προστρέξουν καρωπά στα τοπικά καταστήματα του ΟΑΕΔ, θα αντιμετωπίζουν τις διατάξεις του γνωστού νόμου 1975/91 που τόσο ζήληψε ο Λεπέν. Όπως άλλωστε και όσοι δεν καταφέρουν να πείσουν τις αρχές ότι απασχολούνται μόνιμα σε συγκεκριμένο εργοδότη, εκτός των караβιών και των αγροτικών εργασιών (που εξαιρεί προκλητικά από τις διατάξεις του το Π.Δ), δεν “απειλούν” την εργασία των γηγενών, δεν ανήκουν σε “εθνικώς ύποπτη φυλή”, δεν εγκαθίστανται σε ευαίσθητη περιοχή, δεν φέρνουν τις γυναίκες και τα παιδιά τους και δεν πάσχουν από ανίατη ασθένεια.

Κατά τα άλλα, οι αλλοδαποί μετανάστες θα έχουν τα ίδια εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα με τους Έλληνες συναδέλφους τους”.

Να φάμε τις σάρκες μας. Αυτό είναι το μήνυμα. Γι' αυτό ο ΟΑΣΑ ζήτησε από τον ΟΑΕΔ να του στείλει 200 "ωφελούμενους" που θα δουλέψουν ως ελεγκτές στα λεωφορεία. Έτσι. Για να πάρεις 490 ευρώ το μήνα για ένα πεντάμηνο, θα πρέπει να κυλιστείς στα σκατά, να γίνεις κάτι σαν μπάτσος και να το παίζεις νταής σε όσους "κλέβουν το κράτος" επειδή δεν κόβουν εισιτήριο. Ευτυχώς, πολλοί είχαν την αξιοπρέπεια να αρνηθούν μια τέτοια προοπτική και δεν δέχτηκαν τη θέση. Δεν γνωρίζουμε αν τελικά τους διέγραψαν από τα μητρώα ή αν θα τους επιβάλουν κάποια άλλη κύρωση για το "θράσος" τους.

αξιώνει να διαχειριστεί μαζικά την εργατική δύναμη, να την υποτιμήσει, να την απαξιώσει, να την έχει στη διάθεσή του και να τροφοδοτεί με αυτή τα ελληνικά αφεντικά που γουργουρίζουν από χαρά. Κι όπως κι αν το κάνουμε, τέτοιου είδους επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας απαιτούν τον συντονισμό διάφορων κρατικών υπηρεσιών, απαιτούν οργάνωση και σχεδιασμό (ακόμα κι αν όλα αυτά δεν φαίνονται εκ πρώτης όψεως, υπάρχουν). Με κάτι τέτοια, σε τελική ανάλυση, είναι που το ελληνικό κράτος αποκτά όλο και μεγαλύτερες δικαιοδοσίες (και πληροφορίες) για ακόμα περισσότερες κοινωνικές ομάδες. Ας πάρουμε, όμως, τα πράγματα με τη σειρά:

α) Κατάταξη και καταγραφή

Κάτι μας λέει ότι τα περίφημα αυτά προγράμματα, τουλάχιστον στη φάση που βρίσκονται σήμερα, προσομοιάζουν περισσότερο με τη στρατιωτική θητεία παρά με αυτό που έχει στο μυαλό του κάθε καλός κνίτης όταν ακούει τη φράση "δουλειά σε δημόσιο φορέα" (8ωρο, με σταθερό μισθό και δυνατότητα συνδικαλισμού). Παρακινδυνευμένος ο παραλληλισμός με τη θητεία, ίσως να έλεγε κανείς. Τι να σκεφτούμε, όμως, κι εμείς όταν έρχεται το ελληνικό κράτος και ανακοινώνει: "για τους επόμενους 5 μήνες δεσμεύω 50.000 άτομα και απαιτώ από αυτά να είναι γενικώς διαθέσιμα, χωρίς αντιρρήσεις και πολλές ερωτήσεις"; Εμείς είμαστε υπερβολικοί ή μήπως όντως ένας από τους στόχους τέτοιου είδους προγραμμάτων είναι να περνάει ένα αρκετά μεγάλο (και συνεχώς αυξανόμενο) κομμάτι του εργατικού δυναμικού της χώρας, για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, στην αποκλειστική αρμοδιότητα του ελληνικού κράτους; Φυσικά, το ότι οι "ωφελούμενοι" αυτών των προγραμμάτων δεν φοράνε κακί ή δεν κοιμούνται σε στρατώνες μόνο ως δευτερεύουσας σημασίας διαφορές μπορούν να ιδωθούν. Γιατί αν κοιτάξει κανείς λίγο πιο προσεκτικά, θα δει ότι τα "δώρα" του ΟΑΕΔ ελάχιστα έχουν να κάνουν με αυτό που διακηρύσσουν (δηλαδή την καταπολέμηση της ανεργίας) και ότι η αποστολή τους είναι αρκετά διαφορετική. Γιατί, προφανώς, με ένα πεντάμηνο δεν μπορεί να μειωθεί η ανεργία και να "τονωθεί η αγορά".

Οπότε, αν κρίνει κανείς τα εν λόγω προγράμματα με βάση την αποτελεσματικότητά τους ως προς την αντιμετώπιση της ανεργίας, μάλλον θα τα θεωρήσει αποτυχημένα και πολύ πρόχειρα. Αν όμως αντίθετα, τα κρίνει με βάση τη δυνατότητα του ελληνικού κράτους να καταγράφει μαζικά, να συγκεντρώνει και να διακινεί σε ορισμένα σημεία και για ορισμένο διάστημα χιλιάδες άτομα (ακόμα κι αν δεν τους λέει τι ακριβώς να κάνουν), μοιάζουν μάλλον επιτυχημένα. Μας φαίνεται ότι μέσα από αυτές και άλλες αντίστοιχες βεληνεκούς διαδικασίες το ελληνικό κράτος ξεδιπλώνει και τσεκάρει σε πραγματικό χρόνο τις οργανωτικές και επιχειρησιακές του δυνατότητες στη μαζική διαχείριση εργατών. Κάτι που, όσο να πεις, θυμίζει λίγο το στρατό και τη διαχείριση των κληρωτών. Την ίδια στιγμή, συγκεντρώνει πληροφορίες και διεκδικεί να αποκτήσει ακόμα περισσότερες γνώσεις για την οικονομική κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο και την εργασιακή διαδρομή ενός κομματιού της εργατικής τάξης, επιδεικνύοντας ιδιαίτερο ζήλο. Φυσικά, οι πληροφορίες από μόνες τους δεν είναι αρκετές κι όσα excel κι αν γεμίσουν οι κρατικές υπηρεσίες, πάντα θα τους διαφεύγει το τι ακριβώς είναι και τι κάνει η εργατική τάξη. Οστόσο, η τεράστια αυτή εκστρατεία καταγραφής είναι πολύ σημαντική και ενδεικτική της "καούρας" του ελληνικού κράτους να διαθέτει αναλυτικά στοιχεία για όλες αυτές τις εκατοντάδες χιλιάδες που επειδή ακριβώς είναι άνεργοι (και οι περισσότεροι ανασφάλιστοι) δεν καταγράφονται σε κάποιον άλλο κρατικό φορέα. Εύκολα, λοιπόν, συμπεραίνει κανείς ότι τα "δεν υπάρχει κράτος" και "μας έχουν παρατήσει στη μοίρα μας" δεν έχουν και μεγάλη

σχέση με την πραγματικότητα. Κάθε άλλο. Το ελληνικό κράτος ασχολείται συστηματικά και αδιαλείπτως με τον πάτο της ταξικής πυραμίδας που συνεχώς επεκτείνεται και "ανοίγει τις αγκάλες" του σε περισσότερους. Και ασχολείται με τρόπους και λογικές όλο και πιο μπάτσικες, όλο και πιο στρατιωτικοποιημένες. Για να μην παρεξηγηθούμε πάντως, δεν υπονοούμε εδώ ότι τα μεγέθη είναι ίσα κι όμοια. Ο στρατός έχει σίγουρα δεκάδες άλλα κουσούρια (σωματική και λεκτική βία, πληθώρα ποινών, κ.ά) που ακόμα δεν διακρίνονται με γυμνό μάτι στην περίπτωση των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ. Με άλλα λόγια, αυτό που θέλουμε να πούμε είναι ότι όσο προχωράει η επίθεση στην εργατική τάξη τόσο οι μέθοδοι και οι πολιτικές που θα υιοθετεί το ελληνικό κράτος για να την φέρει σε πέρας θα προσιδιάζουν όλο και πιο ανοικτά σε εκείνες του στρατού.

β) Πτυχία με "νέα αξία" και new age κατηγοριοποιήσεις των ανέργων

Από την άλλη μεριά, τα συγκεκριμένα προγράμματα συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στην καταπολέμηση της "υπερπροσφοράς πτυχίων και πιστοποιητικών γνώσεων", κάτι που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την "από τα πάνω" ανασύνθεση της εργατικής τάξης η οποία πραγματοποιείται σήμερα. Για να το πούμε πιο απλά, το ελληνικό κράτος (και) μέσα από τέτοιου είδους προγράμματα δημιουργεί και εκπαιδεύει (ή έτσι τουλάχιστον φιλοδοξεί να κάνει) το εργατικό δυναμικό των επόμενων δεκαετιών, προσπαθώντας να καλλιεργήσει μια νέα ηθική της εργασίας, η οποία θα είναι πιο προσαρμοσμένη στα σημερινά δεδομένα. Γιατί, βέβαια, ακόμα κι αν δεν θέλει να το πιστέψει καθένας από αυτούς τους χιλιάδες που κάνουν αιτήσεις για μια θέση "ωφελούμενου", το θέμα είναι ότι με το που πατάει το Enter και στέλνει την αίτησή του στον ΟΑΕΔ αλλάζει σχεδόν αυτόματα καθεστώς. Από εκεί που, για παράδειγμα, ήταν πτυχιούχος ΑΕΙ γίνεται υποψήφιος για μια θέση υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το πτυχίο του, δηλαδή, αυτό το φετίχ για την απόκτηση του οποίου χύθηκε ένα ποτάμι από "δάκρυα και ιδρώτα" ακυρώνεται με τη βούλα του ελληνικού κράτους. Και κάπως έτσι, τόσοι "αγώνες για πτυχία με αξία" που δόθηκαν στα φοιτητικά αμφιθέατρα από (και καλά) μαινόμενους εσακίτες, τόσες ψευδαισθήσεις μεγαλείου και παντοδυναμίας του είδους "εσύ με τα προσόντα σου θα τους κάνεις όλους σκόνη" που ρίζωσαν εδώ και δεκαετίες στα μυαλά της αγίας "μέσης ελληνικής οικογένειας" έρχονται τώρα και θρυμματίζονται πάνω στην τσιμεντένια πραγματικότητα του ελληνικού καπιταλισμού. Κι άντε τώρα να πάρει κανείς στα σοβαρά τον εσακίτη που θα πει ότι η εκπαίδευση και τα πτυχία είναι "δικαίωμα", τη στιγμή που οι κρατικές πολιτικές για την εργασία σου ρίχνουν μερικές αναστροφές και σου υπενθυμίζουν το εξής: το πτυχιάκι σου είναι κάτι σαν γκραβούρα που αναπαριστά κανονικότητες μιας μακρινής εποχής.

Παρόλ' αυτά, το ότι το ελληνικό κράτος ακυρώνει τα πιστοποιητικά που το ίδιο έχει μοιράσει, δεν σημαίνει ότι θεωρεί όλους τους ανέργους το ίδιο ή ότι τους αντιμετωπίζει ως ένα πράγμα. Ίσα ίσα. Η "από τα πάνω" ανασύνθεση της εργατικής τάξης που έχει μπει μπροστά εδώ και καιρό περνάει (και) μέσα από τη δημιουργία και καθιέρωση νέων κατηγοριοποιήσεων που θα εντείνουν και θα αυξήσουν τους διαχωρισμούς στο εσωτερικό της εργατικής τάξης. Αρκεί, νομίζουμε, να αναφέρουμε ένα έστω παράδειγμα για να εξηγήσουμε τι ακριβώς εννοούμε. Λίγο καιρό μετά την εμφάνιση των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ και με τη δυσφορία να έχει αρχίσει να επισκέπτεται αρκετούς "ωφελούμενους", ανακοινώθηκε ότι όποιος δηλώνει παραίτηση ή αρνείται να πάει εκεί που τον στέλνουν θα διαγράφεται από τα μητρώα του ΟΑΕΔ. Έτσι, θα χάνει την ιδιότητα του μακροχρόνιου άνεργου και φυσικά δεν θα έχει δικαίωμα να κάνει αίτηση για οποιοδήποτε άλλο αντίστοιχο πρόγραμμα. Το ελληνικό κράτος, δηλαδή, αποφάσισε να δημιουργή-

17 Απρίλη 2001. Η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ έδωσαν τα ρέστα τους απέναντι στην “αντεργατική πολιτική” της πασοκοκυβέρνησης και στο νομοσχέδιο Γιαννίτση για το ασφαλιστικό. Το νομοσχέδιο μπήκε στον πάγο, ο Γιαννίτσης το έριξε στη συγγραφή βιβλίων για την κοινωνική πολιτική και τα συνδικάτα χόρτασαν με άλλη μια “νίκη του κινήματος”. Στο μεταξί το ελληνικό κράτος δούλευε με επιμονή κι υπομονή...

1985: Ο Λαλιώτης επιμένει ακόμα στο αμπέκωνο και το ζιβάγκο. Αντίθετα, ο Σημίτης, ο Παπανδρέου και ο Τσοχατζόπουλος έχουν κάνει στροφή στην κομψότητα. Ο ελληνικός καπιταλισμός είναι σε καλά χέρια...

σει μια νέα υποκατηγορία ανέργων που δεν θα αναγνωρίζονται ούτε καν ως άνεργοι, ενώ θα παρουσιάζονται ως κάποιου είδους “στασιαστές”. Και στο σημείο αυτό θα μπορούσε να αντιτείνει κανείς το προφανές: “ε, και; Τι θα πάθουν αν τους διαγράψουν από τα μητρώα; Θα στερηθούν τα προνόμια που έτσι κι αλλιώς ποτέ δεν είχαν;”. Έλα, όμως, που το ζήτημα δεν είναι πρώτα και κύρια το τι θα χάσουν (που όντως δεν θα χάσουν και κάτι, αφού δεν προβλέπονται επιδόματα για κάθε μακροχρόνια άνεργο). Το ζήτημα είναι ότι το ελληνικό κράτος επιχειρεί να φτιάξει μια στρατιά “λαθροανέργων” που όλο και πιο ξεκάθαρα θα σπρώχνονται στα δόντια της μαύρης εργασίας (και της μαφίας). Γιατί στις σημερινές συνθήκες της κρίσης που οι πιθανότητες να βρει κανείς μια οποιαδήποτε σκατοδουλειά από αγγελία είναι απειροελάχιστες, ο αποκλεισμός από τις σκατοδουλειές που προκηρύσσει ο ΟΑΕΔ (όχι μόνο με τα περίφημα προγράμματα στους δήμους, αλλά και με τις επιδοτούμενες θέσεις σε διάφορες ιδιωτικές επιχειρήσεις για τις οποίες τα αφεντικά δεν πληρώνουν τίποτα και λαμβάνουν τσάμπα εργάτες με κρατική επιχορήγηση) συνεπάγεται την αναζήτηση εργασίας σε τομείς όπου κανείς δεν σου ζητάει κάρτα ανεργίας και πιστοποίηση ECDL: όπως για παράδειγμα στα κάθε είδους κλώμπαρα...

3) Η ρευστότητα του mega project

Τι τελικά θα καταφέρει το ελληνικό κράτος με όλες αυτές τις μεθόδους διαχείρισης της εργασίας που προωθεί, μένει να αποδειχτεί. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει και όπως θα φανεί και στη συνέντευξη που ακολουθεί, η νοοτροπία που χτίστηκε με επιμέλεια και επιμονή στις μεταπολιτευτικές δεκαετίες δεν είναι τόσο εύκολο να διαλυθεί στα εξών συνετέθη μέσα σε μια νύχτα. Κι αυτό το γνωρίζει καλύτερα από όλους το ίδιο το ελληνικό κράτος, το οποίο και όλα αυτά τα χρόνια την πριμοδοτούσε. Το πώς, λοιπόν, θα καταφέρει να εξαυλώσει μια νοοτροπία 40 και πλέον χρόνων, το πώς θα καταφέρει να επιβάλει μια άλλη ηθική της εργασίας και να προλεταριοποιήσει μαζικά άτομα που στην πλειοψηφία τους μεγάλωσαν σε μια οικογένεια που είχε επενδύσει στις σπουδές τους, που πήγαν σε ένα σχολείο και ένα πανεπιστήμιο που αποθέωνε τον μικροαστισμό και είναι παιδιά μιας ιστορικής περιόδου που διαλαλούσε το “τέλος της εργασίας” και την “ικανοποίηση όλων των επιθυμιών”, είναι ένα στοίχημα. Κλείνοντας, εμείς πάντως δεν έχουμε καμία όρεξη να επιδοθούμε σε προβλέψεις, να παραθέσουμε κάθε ευφάνταστο σενάριο για το πόσο πολύ μπορεί να το τραβήξει το ελληνικό κράτος και για το πώς θα επιλύσει τις αντιφάσεις που βρίσκει κάθε φορά μπροστά του. Αλλά ούτε και να υιοθετήσουμε με βουρκωμένα μάτια τα “υπέροχα χρόνια της μεταπολίτευσης”. Μας φαίνεται, άλλωστε, ότι όσοι βρισκόμαστε στον πάτο ή εκεί γύρω χρειαζόμαστε άλλα πράγματα και αυτά ακριβώς πρέπει να αναζητήσουμε. Πράγματα όπως να κατανοήσουμε τι είναι αυτό που συμβαίνει και κατανοώντας το να φτιάχνουμε τις συλλογικές εκείνες απόψεις και τις κοινωνικές σχέσεις που θα μας επιτρέψουν, στα χρόνια του νέου ελληνικού φασισμού, να επιβιώσουμε ως τάξη και όχι ως άτομα.

Προεκλογική αφίσα του 1985. Οι πασόκοι σε στιγμές έμπνευσης.

Σύντροφε Κώστα, σύντροφε Μάκη, δεν κόβουμε κανένα μεροκαματάκι;

Στα μέσα της δεκαετίας του '80, ο ελληνικός καπιταλισμός βρισκόταν και πάλι σε περίοδο κρίσης. Το ΠΑΣΟΚ ξαναέκλεψε στις εκλογές του 1985, υποσχόμενο “ακόμα καλύτερες μέρες”. Ο συντάκτης της *Καθημερινής*, Νίκος Νικολάου, ο οποίος κάλυπτε τότε το οικονομικό ρεπορτάζ της εφημερίδας, κατέθεσε εν έτει 2008 τις αναμνήσεις του. Από τα λεγόμενά του μπορεί κανείς να καταλάβει πόσο στριμωγμένα ήταν τα ελληνικά αφεντικά και πόση μεγάλη ανάγκη από φθηνή εργασία είχαν:

“Στις 26 Ιουλίου του 1985, ενάμιση μήνα σχεδόν μετά τις εκλογές που έδωσαν μια νέα τετραετία στον Ανδρέα Παπανδρέου, οι δημοσιογράφοι που καλύπταμε το ρεπορτάζ του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας κληθήκαμε το μεσημέρι στη μεγάλη αίθουσα του 6ου ορόφου για να παραστούμε στην παράδοση του υπουργείου από τον παλιό τσάρο κ. Γερ. Αρσένη στον νέο, τον κ. Κώστα Σημίτη. Η τελετή ήταν ολίγον φαντασμαγορική, μια και οι εκατέρωθεν ομιλίες ήταν υψηλών τόνων και η συγκινησιακή φόρτιση μεγάλη. Σύντροφε Κώστα, ο ένας, σύντροφε Μάκη ο άλλος, έπλεξαν το εγκώμιο ο ένας του άλλου. Μόνο που δεν φιλήθηκαν! Όρκοι και διαβεβαιώσεις ότι η οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ θα συνεχισθεί αναλλοίωτη και ότι το πρόγραμμα της 3ης του Σεπτεμβρίου θα εφαρμοσθεί με συνέπεια, ήταν το βασικό περιεχόμενο των εκατέρωθεν ομιλιών.

Με κατάπληξη παρακολουθούσα το «θέατρο» αυτό, μια και είχα προειδοποιηθεί για τη θύελλα στην οικονομία που θα ενέσκηπτε τις επόμενες ημέρες. Συγκεκριμένα, είχα πληροφορηθεί ότι ο διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος κ. Δημ. Χαλικιάς είχε ανέβει λίγες ημέρες πριν στο Καστρί και είχε ενημερώσει τον Ανδρέα ότι τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας μόλις έφθαναν για εισαγωγές 20 ημερών!

(...) Η σκληρή αποκάλυψη του αληθινού μηνύματος που έφερνε η αλλαγή στην ηγεσία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας άργησε μεν, αλλά όταν συνετελέσθη στις 15 Οκτωβρίου του 1985 ανέδειξε μια σοσιαλιστική κυβέρνηση που δεν είχε κανένα δισταγμό και ενδιασμό να εφαρμόσει μια θατασερική πολιτική λιτότητας, την οποία είχε κοπιάρει από το συνταγολόγιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Στη διετία 1986 - 87 οι πραγματικοί μισθοί και τα μεροκάματα μειώθηκαν σε διψήφιο ποσοστό, δηλαδή πάνω από το 10%”7.

4) Εντυπώσεις “εκ των έσω”

Για να ικανοποιήσουμε τους πλέον απαιτητικούς αναγνώστες μας που εκτιμούν την τεκμηρίωση και το διπλοτσεκάρισμα των επιχειρημάτων είπαμε να πάρουμε μια σύντομη συνέντευξη από τη Χρύσα που “πέτυχε” σε ένα από τα πρώτα “προγράμματα κοινωνοφελούς εργασίας” του ΟΑΕΔ και την οποία όμως στη συνέχεια απέρριψαν επειδή είχε γίνει “λάθος στον αλγόριθμο”. Μετά απ’ όσα μας περιέγραψε, υποψιαζόμαστε ότι τελικά τα όσα υποστηρίξαμε στις προηγούμενες σελίδες δεν είναι τόσο σουρεαλιστικά όσο πιθανώς φαίνονται...

-Antifa: *Θέλεις να μας πεις τι περίπου γίνεται με τα προγράμματα του ΟΑΕΔ;*

-Χρύσα: Καταρχήν γίνεται πλήρης καταγραφή των στοιχείων σου, ένσημα ΤΕΒΕ αν είχες δικό σου μαγαζί, ένσημα ΙΚΑ αν έχεις δουλέψει σε ιδιωτική επιχείρηση, τα πάντα. Μετά μπαίνεις στους προσωρινούς πίνακες και αν μπεις στους οριστικούς και σε πάρουν για δουλειά, αρχίζουν τα δικαιολογητικά. Μιλάμε, φακέλωμα κανονικό.

- A: *Βλέπουν τι έχεις κάνει στη ζωή σου.*

- X: Ναι, φακέλωμα. Εμένα δεν μου έχει ξανατύχει στο παρελθόν. Λες και θα δουλέψεις δεν ξέρω κι εγώ που και όχι ως εργάτης γενικών καθηκόντων, ΥΕ (υποχρεωτικής εκπαίδευσης). Μου φάνηκε περίεργο που για τέτοια δουλειά ζητάγανε τόσα στοιχεία.

- A: *Εκτός από την καταγραφή, υπήρχε κάτι άλλο που κατά κάποιον τρόπο σε παραξένεψε;*

- X: Ναι, υπάρχει και το άλλο. Δουλεύεις πέντε μέρες, 8ωρο και δεν έχεις δικαίωμα να αρρωστήσεις. Δεν έχει “παίρνω χαρτί απ’ το γιατρό και δικαιούμαι άδεια”. Αν αρρωστήσεις, πας κανονικά.

- A: *Αυτό σου το είπαν όταν πήγες για δουλειά;*

- X: Όχι, το ήξερα εκ των προτέρων. Όταν πήγα να καταθέσω τα δικαιολογητικά στον ΟΑΕΔ, ρώτησα (πρόσεξε δεν στο λένε οι ίδιοι, εσύ πρέπει ρωτήσεις) διάφορα που ήθελα να ξεκαθαρίσω κι έτσι το έμαθα.

- A: *Τι άλλο “καλό” έμαθες;*

- X: Ότι δεν δικαιούσαι γενικώς άδεια κι ότι τα ένσημα είναι μισά. Αυτά ως προς τις συνθήκες εργασίας.

- A: *Και ως προς το αντικείμενο της δουλειάς; Τι σε βάζουν να κάνεις ως εργάτης γενικών καθηκόντων;*

- X: Στην αρχή δεν έχεις ιδέα. Η οδηγία του ΟΑΕΔ λέει ότι σε προσλαμβάνει ένας δήμος. Αυτό. Από εκεί και πέρα, αρχίζει η περιπέτεια. Εγώ ρώτησα τι είναι αυτό το “γενικών καθηκόντων” για να είμαι προετοιμασμένη. Να ξέρω π.χ αν πρέπει να φοράω χοντρό μπουφάν, μην πάω εκεί και ξυλιάσω. Αλλά δεν μου εξήγησαν. “Θα σου πουν στο δήμο”, μου είπαν. Πήγα, λοιπόν, κι εγώ στο δήμο (με πήραν και στον δήμο που είχα δηλώσει ως πρώτη επιλογή) μαζί με όλους τους άλλους που είχαν πάρει εκεί και μας είπαν να πάμε την επομένη στις 7 το πρωί σε ένα εργοτάξιο.

- A: *Σε εργοτάξιο, λοιπόν. Και τι ακριβώς θα κάνατε εκεί;*

- X: Α, τι να σου λέω. Εγώ μόλις άκουσα “εργοτάξιο” σκέφτηκα κατευθείαν ότι θα κάνουμε χειρωνακτική δουλειά. Κάποιοι άλλοι μάλλον δεν πίστευαν ότι όντως θα τους έβαζαν να δουλέψουν σε εργοτάξιο και έσκασαν την άλλη μέρα με κουστούμια, ταγέρ και γόβες. Πόση αφέλεια, ρε παιδί μου... Τέλος πάντων. Το εργοτάξιο ήταν όχι τρώγλη, όχι παράγκα, κάτι απίστευτο. Με το που μπήκαμε μέσα αρχίσαμε να τουρτουρίζουμε από το κρύο. Εννοείται ότι δεν υπήρχε θέρμανση. Απέναντι ήταν το δημαρχείο με τα τεράστια γραφεία, τους καναπέδες και τα κλιματιστικά για τον δήμαρχο και τους άλλους. Πω, πω, εκείνο το πρωί τα είχα πάρει στο κρανίο.

- A: *Αλήθεια, αυτοί με τα σακάκια και τα ταγέρ “την πάλευαν”;*

- X: Δεν μπορείς να φανταστείς (γέλια). Κάτω είχε λάσπες, γύρω γύρω σκουπιδιάρικα και φορτηγά κι αυτοί φόραγαν λουστραρισμένα παπούτσια, αφού νόμιζαν ότι θα δούλευαν σε γραφείο.

- A: *Παρόλ’ αυτά, μέχρι εκείνη τη στιγμή εσείς εξακολουθούσατε να μην ξέρετε τι ακριβώς θα κάνατε στο εργοτάξιο.*

- X: Ναι. Εμφανίστηκε κάποιος από το δήμο και μας είπε να μείνουμε στο εργοτάξιο, χωρίς να πει τίποτα παραπάνω. Δεν υπήρχε πλάνο κι οι τέσσερις αρμόδιοι από το δήμο ήταν κάπως μπερδεμένοι. Δεν ήξεραν τι να μας κάνουν. Μετά από κάποιες ώρες μας ανακοίνωσαν ότι θα δουλεύαμε ως οδοκαθαριστές. Ξέρεις, στο δρόμο με σκουπά και φαράσι.

- A: *Εσείς τι λέγατε για όλη αυτή την καθυστέρηση και τη γραφειοκρατία;*

- X: Καλά, δύο κοπέλες δήλωσαν αμέσως παραίτηση. Με το που άκουσαν για σκουπά και φαράσι, φρίκαραν. Άρχισαν να φωνάζουν “τι πράγματα είναι αυτά;”, να διαμαρτύρονται, να απειλούν ότι θα κάνουν ένσταση. Και τους λέει τότε ο τύπος από το δήμο, “ναι ‘νταξει, μην κάνετε έτσι γιατί θα χάσετε την ιδιότητα των μακροχρόνια ανέργων”. Υπήρξε μια ένταση κι ένας μικρός χαμός με αυτές που εξοργίστηκαν. Μετά από όλα αυτά, πήραμε τα σύνεργα και βγήκαμε στο δρόμο να καθαρίσουμε.

- A: *Ξεκινήσατε, λοιπόν, τη δουλειά αλλά σύμβαση δεν είχατε υπογράψει, έτσι δεν είναι;*

- X: Α, ναι. Τη σύμβαση θα την υπογράφαμε αφού σχολάγαμε. Εγώ, βέβαια, δεν πρόλαβα. Εμένα και άλλη μια κοπέλα, με το που τελειώσαμε και γυρίσαμε στο εργοτάξιο μας είπαν να πάμε στο δημαρχείο γιατί υπήρχε κάποιο πρόβλημα με την αίτησή μας. Μας είπαν ότι είχε γίνει ανάκληση της πρόσληψής μας από τον ΟΑΕΔ και ότι κανονικά δεν έπρεπε να είμαστε στους οριστικούς πίνακες με τους επιτυχόντες. Ο ΑΣΕΠ που είχε ελέγξει τα στοιχεία των αιτήσεων είδε ότι είχε γίνει κάποιο λάθος στον αλγόριθμο που πολλαπλασίαζε τους μήνες ανεργίας μας. Το ίδιο λάθος στον αλγόριθμο είχε γίνει και σε πολλούς άλλους, σε ολόκληρη τη χώρα.

- A: *Και δεν σας έδωσαν καμία άλλη εξήγηση;*

- X: Όχι. Εγώ μετά πήγα στον ΟΑΕΔ, να δω τι ακριβώς είχε συμβεί. Είπα και στην άλλη κοπέλα να το συζητήσουμε, να δούμε τι θα κάνουμε γιατί είχαμε χάσει το χρόνο μας κι αυτοί μας έλεγαν ότι έφταιγε ο αλγόριθμος. Ξέχασα να πω ότι από τη στιγμή που βγήκαν οι οριστικοί πίνακες μέχρι να μας φωνάξουν στο εργοτάξιο, είχαν περάσει δύο βδομάδες. Αυτές τις βδομάδες εμείς δεν ψάχναμε για δουλειά γιατί νομίζαμε ότι είχαμε βρει.

- A: *Τελικά, έβγαλες άκρη με αυτή την κοπέλα;*

- X: Τι άκρη να βγάλω; Μου είπε ότι δεν είχε καμία όρεξη να ασχοληθεί ούτε και την ένοιαζε για ποιο λόγο έγινε η ανάκληση της πρόσληψής μας γιατί έτσι κι αλλιώς δεν σκόπευε να κάτσει να δουλέψει ως καθαρίστρια. Και σηκώθηκε κι έφυγε.

- A: *Για να επανέλθουμε λίγο στον τρόπο οργάνωσης αυτών των προγραμμάτων. Είπες προηγουμένως ότι*

τον τελευταίο λόγο τον έχουν οι δήμοι.

- X: Κοίτα, οι δήμοι δεν έχουν ορίσει ακριβώς ποια είναι η δουλειά και πώς θα γίνεται. Όπως έμαθα, σε έναν άλλο δήμο έλεγαν στους εργαζόμενους να κάτσουν σε μια καρέκλα μέχρι να περάσει το θωρο γιατί δεν είχαν ιδέα τι να τους κάνουν. Έχω την εντύπωση ότι ο ΟΑΕΔ έπαιρνε τηλέφωνο τους δήμους και τους έλεγε “θα σου στείλω τόσους”, ανεξάρτητα από το αν τους είχαν ανάγκη ή όχι. Εγώ αυτό κατάλαβα.

- A: Με όλο αυτό το χάος που περιγράφεις, πώς εξασφαλίζεται άραγε η πειθαρχία; Δεν είναι πιθανό να πει κανείς “ρε, δεν πάτε στον διάολο που για 400 ευρώ θα με σέρνετε από εδώ κι από εκεί”;

- X: Ποια πειθαρχία; Εκεί που ήμουν εγώ θα μπορούσες να πάρεις τη σκούπα, να βγεις στο δρόμο και να μην κάνεις τίποτα. Κανείς δεν ασχολιόταν μαζί σου και κανείς δεν ήρθε να ελέγξει αν όντως ήμασταν εκεί που μας είχαν πει κι αν όντως δουλεύαμε. Θα μπορούσα να πάω σπίτι μου και να ξαναγυρίσω την ώρα που ήταν να σχολάσω. Να φανταστείς, τις προάλλες έτυχε να δω κάποιους γείτονές μου που δουλεύουν σε αυτό το πρόγραμμα στον δήμο και μου είπαν “δεν κάνουμε τίποτα, είμαστε όλη μέρα για καφέ. Το πρόβλημα είναι ότι δεν μας έχουν πληρώσει”.

- A: Κατάλαβα. Τους έχουν “παρκάρει” εκεί πέρα κανονικά. Και με τα λεφτά, τι γίνεται; Ο δήμος ή ο ΟΑΕΔ καθυστερεί τις πληρωμές;

- X: Ο δήμος δεν έχει σχέση με τη μισθοδοσία. Αυτός απλώς μεσολαβεί και στέλνει τα παρουσιολόγια στον ΟΑΕΔ και ο ΟΑΕΔ πρέπει να πληρώσει τον κάθε εργάτη, ανάλογα με τις ημέρες εργασίας που αναγράφονται στα παρουσιολόγια.

- A: Απ’ όσα έχεις πει μέχρι τώρα, φαίνεται ότι έχει κι ο ΟΑΕΔ “τα βάσανά” του. Γιατί η διαχείριση της εργασίας δεν είναι τόσο εύκολο πράγμα. Άντε το ‘πες, άντε το ‘κάνεις. Πρέπει να αλλάξουν οι νοοτροπίες, πρέπει να μην σκας με σκαρπίνι και γόβα στο εργοτάξιο, πρέπει να αποδεχτείς αυτή τη νέα κατάσταση αδιαμαρτύρητα. Ο ΟΑΕΔ έχει να διαχειριστεί χιλιάδες άτομα, τα οποία δεν είναι και πολύ διατεθειμένα να φάνε σκατά. Ακόμα, τουλάχιστον. Οπότε ο μόνος τρόπος που έχουν βρει μέχρι τώρα για να επιβάλλουν κάποιου είδους πειθαρχία είναι η απειλή της διαγραφής από τα μητρώα του ΟΑΕΔ και η απώλεια της ιδιότητας του μακροχρόνια ανέργου σε

περίπτωση που κάποιος αρνηθεί τη δουλειά.

- X: Ναι, αυτό ακριβώς. Καλά, δεν είναι εύκολο να πειστεί κανείς να δουλέψει έτσι. Να σκεφτείς ότι όταν πήγα στο δημαρχείο για να μου πουν ότι έγινε λάθος στον αλγόριθμο, η υπάλληλος μου είπε ότι υπήρχαν εκατοντάδες που ενώ είχαν γίνει δεκτοί στο πρόγραμμα, δεν πήγαν καν να καταθέσουν τα δικαιολογητικά τους για να μπουν στους οριστικούς πίνακες. Έκαναν δηλαδή μια αίτηση και μετά δεν ασχολήθηκαν άλλο. Σου λέει, τι θα χάσω; Την ευκαιρία; Και μετά όταν πήγα στη διοίκηση του ΟΑΕΔ στο Ελληνικό για να κάνω την ένσταση και να δω τι έχει γίνει με αυτό τον αλγόριθμο, μου είπαν ότι το ίδιο λάθος είχε γίνει σε άλλους 600 στην Αθήνα, αλλά κανείς δεν έδωσε σημασία ούτε και έτρεξε να κάνει ένσταση ή να διαμαρτυρηθεί. Μια κατάσταση «τι είχαμε, τι χάσαμε», δηλαδή.

- A: Είναι λογικό έτσι όπως το λες. Εντάξει, ας μην ξεχνάμε ότι ένα μεγάλο κομμάτι από αυτούς που κάνουν αιτήσεις σε παρόμοια προγράμματα είναι τύποι που τόσα χρόνια είχαν μια χαλαρή εικόνα για τη ζωή, που νόμιζαν ότι με τα πτυχία τους θα βρουν μια καλή θέση, που τέλος πάντων στις δεκαετίες της μεταπολίτευσης έχτισαν μια τελείως διαφορετική εικόνα για τους ίδιους και για την πραγματικότητα από αυτή που τους ζητάνε να υιοθετήσουν σήμερα. Βέβαια, ο ΟΑΕΔ δεν φαίνεται να ποιεΐται και “το δουλεύει” το θέμα για να βρει τους τρόπους διαχείρισης του συγκεκριμένου εργατικού δυναμικού που δεν είναι ακόμα ολόκληρα εξαθλιωμένο.

- X: Ναι, κοίτα μπορεί τώρα να γελάμε, αλλά όλα αυτά τα προγράμματα έχουν σκοπό να σε υποτιμήσουν. Να σε κάνουν να καταλάβεις ότι δεν αξίζεις καθόλου. Αυτοί στο δήμο δεν είναι ότι δεν ξέρουν τι ακριβώς να σε κάνουν ή ότι βαριούνται να σου μιλήσουν όταν τους ρωτάς “γιατί δεν μου εξηγείτε τι πρέπει να κάνω;”. Είναι ότι σου δείχνουν ότι σε θεωρούν τελειωμένο και άρα δεν θα κάτσουν να πιάσουν την κουβέντα μαζί σου. Τώρα που το σκέφτομαι, το πόσο τελειωμένους μας θεωρούν το κατάλαβα κι από ένα άλλο πρόγραμμα στο οποίο έκανα μετά αίτηση. Αυτό ζητούσε βοηθητικό προσωπικό σε σχολεία για παιδιά με ειδικές ανάγκες. Πήγα, λοιπόν, να κάνω αίτηση και ρώτησα στον ΟΑΕΔ μήπως υπάρχει πρόβλημα επειδή δεν έχω ξαναδουλέψει με ΑΜΕΑ και δεν γνωρίζω καθόλου τις ανάγκες τους. Και τι μου απάντησαν; “Έλα, μωρέ τώρα. Εδώ άλλοι θα κάνουν τους ψυχολόγους και τους ειδικούς θεραπευτές, χωρίς να έχουν καν το αντίστοιχο πτυχίο. Σιγά το θέμα”. Κι έβαλαν τα γέλια. Τελειωμένοι, λοιπόν κι εμείς κι οι

“προβληματικοί που έτσι κι αλλιώς δεν καταλαβαίνουν, και σιγά τώρα μη νοιαστούμε για τις ανάγκες τους”.

- A: Σαν να λέμε, “άντε να φεύγει ένας ένας από τη μέση” γιατί το ελληνικό κράτος δεν μπορεί να “πετάει λεφτά για τους άχρηστους”.

- X: Ρε, συ ναι. Εγώ σοκαρίστηκα λίγο με αυτή την αντιμετώπιση. Τέλος πάντων. Αυτά πάνω κάτω.

- A: Οκ. Αν δεν έχεις να προσθέσεις κάτι άλλο, εμείς θέλουμε να σε ευχαριστήσουμε πολύ για τα όσα μας είπες.

- X: Όχι, δεν έχω κάτι άλλο. Τις είπα όλες μου τις εμπειρίες (γέλια).

Σημειώσεις

1 Από τα εν λόγω προγράμματα του ΟΑΕΔ αποκλείονται όσοι δεν έχουν την ελληνική ιθαγένεια. Φυσικά, αυτό έγινε γνωστό “κάπως καθυστερημένα” κι έτσι πολλοί μετανάστες εργάτες που έχουν χαρτιά (αλλά όχι την ιθαγένεια) έκαναν αίτηση και απορρίφθηκαν με συνοπτικές διαδικασίες. Ως γνωστόν, για τους μετανάστες εφαρμόζονται “κάπως διαφορετικές” μέθοδοι εργασίας...

2 Για περισσότερες πληροφορίες, βλ., Γιώργος Τσιώλης, “Προς μια νέα ηθική της εργασίας;”, Έκδοση του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2005, σελ. 41.

3 Τσιώλης, ό.π., σελ. 50.

4 Χρήστος Κάτσικας, ““Ωφελούμενοι” δουλοπάροικοι”, Εφημερίδα των Συντακτών, 22/1/2014.

5 Βλ., Γιάννης Κουζής, “Η ευελιξία ως επιμέρους έκφραση των πολιτικών διαχείρισης του χαμηλού εργασιακού κόστους στην Ελλάδα” στο “Κοινωνική αλλαγή στη σύγχρονη Ελλάδα (1980-2001)”: 9ο Επιστημονικό Συνέδριο, Πάντειο Πανεπιστήμιο 9-12 Απριλίου 2003”, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, 2004, σελ. 653.

6 Κουζής, ό.π.

7 Κουζής, ό.π., σελ. 650-651.

8 Κώστας Παπαδής, “Αρχίζει η νομιμοποίηση των μεταναστών”, Βήμα, 30/11/1997.

9 Ιός, “Η λαθραία νομιμοποίηση των μεταναστών”, Ελευθεροτυπία, 25/1/1997.

10 Νίκος Νικολάου, “Αφηγήσεις: Η σταθεροποίηση της οικονομίας από τον Σημίτη”, Καθημερινή, 12/1/2008.